

Nr 566.

Av herr **Brandt** i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 248, med förslag till butikstängningslag.

I proposition nr 248 med förslag till butikstängningslag har Kungl. Maj:t dels föreslagit att till de varor, som må tillhandahållas i kiosk, de s. k. kioskvarorna, skola hänföras jämväl fotografisk film, och dels i motiven till propositionen uttalat, att beviljande av tillstånd för kiosk att saluföra tobaksvaror på utsträckt tid under vissa förutsättningar bör kunna ske i större omfattning än eljest.

Frågan om en utökning av varusortimentet för kiosker med ytterligare en vara, fotografisk film, har tidigare underkastats prövning. Förslag härom väcktes vid tillkomsten av såväl 1942 som 1945 års butikstängningslagar. Varken Kungl. Maj:t eller riksdagen fann emellertid skäl att frångå tidigare bestämmelser i detta avseende. Arbetsrådet hade visserligen med en knapp majoritet — fyra röster mot tre — under förarbetet till sistnämnda butikstängningslag tillstyrkt, att film skulle få saluhållas i kiosk, men föredragande statsrådet, vars mening också blev riksdagens, delade icke denna uppfattning. Statsrådet anförde i propositionen år 1945 bl. a. »Emellertid har spörsmålet nu gjorts till föremål för mera omfattande utläggningar. Därvid har framkommit, att det för allmänheten onekligen skulle innebära en viss förmån att även under exempelvis söndagar äga lätt tillgång till ifrågavarande 'impulsvara'. Å andra sidan skulle, såsom påvisats av representanter för butikshandeln med fotografiska artiklar och understrukits av reservanterna i arbetsrådet, ett bifall till förslaget komma att medföra ett betydande avbräck för nämnda butikshandel. Då detta i sin tur kunde leda till allvarliga sociala skadeverkningar för ifrågavarande butiks-innehavare och den hos dem anställda personalen, anser jag att statsmakterna böra vidbliva sin nyss angivna ståndpunkt. Jag framlägger alltså icke något förslag om att fotografisk film skall medräknas bland de vanliga kioskvarorna.»

Trots den mycket bestämda uppfattning om skadeverkningarna för den reguljära fotohandeln, som här uttalats, har i den nu framlagda propositionen en diametralt motsatt ståndpunkt intagits. Ett sådant ändrat ställningstagande synes mig icke motiverat. Fotohandeln har att kämpa med stora ekonomiska svårigheter såsom en bransch med mycket ringa lönsamhet. Den nuvarande distributionen torde vara tillfredsställande. Fotografisk film saluföres förutom av 600 specialaffärer av 1 500 affärer med huvudsakligen annat varusortiment såsom bok- och pappersaffärer etc., vidare hos 2 000—3 000 inlämningsställen

för framkallning och kopiering av film samt av ca 8 000 laboratorieinlämningsställen. Härtill kommer att Inköpscentralernas AB, ICA, kommer att sälja film genom ca 3 000 butiker och AB Pressbyrån genom ca 1 700 trafik kiosker. Innehavare av kiosk på turistorter m. fl. bör nämligen enligt de sakkunnigas mening under åberopande av synnerliga skäl kunna medgivas rätt att försälja film. Film saluföres slutligen även i en del kooperativa butiker. Därest film som nu föreslagits skulle få tillhandahållas även i kioskerna, d. v. s. då ytterligare ca 7 000 försäljningsställen, bleve verkan härav för fotohandlarna katastrofal.

Mot ett medgivande för kiosk att få sälja film talar också det förhållandet, att sedan importen av film från de tidigare största exportörerna, Tyskland och U. S. A., i det närmaste upphört, stor knapphet numera råder på dessa artiklar, en knapphet som torde göra sig gällande åtskilliga år framåt. Slutligen må framhållas, att fotografisk film med hänsyn till den förtrogenhet med de inom fotobranschen förekommande varorna och deras handhavande som är erforderlig icke är lämpad att säljas i kiosk. Lagrings svårigheter och nödvändigheten av ständigt färskva varor torde också böra beaktas.

Starka skäl tala sålunda för att fotografisk film *icke* upptages i det varusortiment för kiosk, som angives i 11 § 3 mom. 1) i förslaget till butikstängningslag.

Beträffande kioskernas tobaksförsäljning anser departementschefen, att nuvarande praxis bör kunna uppmjukas, då tillståndet grundas på regeln om »synnerliga skäl». Han syftar därvid på de s. k. delade tillstånd, vilka beviljas med stöd av ifrågavarande stadgande i nuvarande 11 § 3 mom. 7) av butikstängningslagen. (Enl. propositionens förslag punkt 5.) Ett sådant tillstånd innebär, att en kiosk får hållas öppen även utom vanlig affärstid men sälja tobaksvaror endast under denna tid. Denna form av tillstånd användes huvudsakligen, då sociala skäl av särskild styrka talat för att medgiva kioskrättigheter åt t. ex. en partiellt arbetsför, men hänsynen till specialtobakshandeln har ansetts böra föranleda förbud mot tobaksförsäljning, då de vanliga tobaksaffärerna ej få hållas öppna. Under motivering att denna anordning inbjuder till smyghandel och för allmänheten framstå som ett oförklarligt »krängel» föreslår departementschefen, att några delade tillstånd icke böra beviljas. Tillståndsinnehavarna skola då vid omprövningen av tillstånden antingen få rätt att sälja tobaksvaror under hela den tid kiosken är öppen, eller helt förbjudas att handla med dessa varor, därest de över huvud taget önska hålla öppet efter den vanliga affärstidens slut. Vilket alternativ, som skall väljas, får då bli beroende på en avvägning mellan å ena sidan allmänhetens intresse av att tobak finnes att köpa på den ifrågavarande platsen även utom vanlig affärstid och den enskilde kioskinnehavarens förhållanden samt å andra sidan specialtobakshandeln behov av skydd.

Det råder säkerligen inga delade meningar om att det fortfarande bör tagas viss hänsyn till personliga ömmande omständigheter vid beviljandet av rätt till tobaksförsäljning under utsträckt tid. Men man kan icke förbise, att tillstånd av »synnerliga skäl», även om tobaksförsäljningen endast sker på vanlig affärstid, vållar avbräck för tobakshandlarna. Härom säga de sakkunniga: »Ett tillstånd till utsträckt affärstid torde i de flesta fall förorsaka visst avbräck för annan handel, och om det beviljas utan andra skäl än ömmande omständigheter för sökanden personligen, innebär detta i själva verket, att en eller flera andra näringsidkare i branschen få bidra till den ifrågavarande personens försörjning. En dylik konsekvens är icke rimlig och är icke heller, med den utveckling som vår socialvård numera genomgått, nödvändig». De sakkunniga anse därför »att ömmande personliga omständigheter icke böra föranleda beviljande av ett tillstånd, för vilket giltiga skäl ej föreligga. Däremot böra dylika omständigheter kunna komma i betraktande vid konkurrens mellan flera om erhållande av försäljningsrättigheter, vilka tillgodose verkliga behov hos allmänheten. Men endast under förutsättning att påtagligt behov av försäljning föreligger och det gäller val mellan olika sökanden.»

En sådan ståndpunkt står utan tvivel helt i linje med de grundsatser, på vilka 1943 års monopollagstiftning vilar, och borde göras till riktlinje vid tillämpningen av den nya butikstängningslagen. Med hänsyn härtill borde enligt min mening även ett tredje alternativ beträffande sökande på grund av »synnerliga skäl» komma i fråga, nämligen att sökanden — som för övrigt nu icke sällan sker — tillfrågas huruvida han önskar behålla tobaksförsäljningen och avstå från öppethållande å utsträckt affärstid. I sådant fall borde vederbörande återkalla sin ansökan om utsträckt tid hos länsstyrelsen, sedan han av tobaksmonopolet erhållit försäkran om inköpsrätt. Han får då själv tillfälle att välja det för honom lämpligaste — hålla kiosken öppen endast å vanlig affärstid, i likhet med övriga tobakshandlare, med rätt att försälja tobaksvaror eller å utsträckt tid utan tobak.

Vad åter angår frågan om tobakshandlarnas försäljning av tobaksvaror i automater synes detta vara en lycklig lösning. Härigenom skulle allmänhetens berättigade krav på tillgång till tobaksvaror efter affärstid kunna tillgodoses utan att tobakshandeln splittras upp på alltför många händer med mindre omsättning för tobakshandlarna och sociala olägenheter som följd.

I propositionen uttalas, att »därest specialtobakshandlare ej begagna sig av möjligheten att inrätta automater, torde detta få anses såsom ett starkt skäl att medgiva ett mot behovet svarande antal kiosker inom stadsdelen eller samhället att sälja tobak på utsträckt tid» (prop. s. 92). Då det kan komma att möta på stora svårigheter att i marknaden få fram tobaksautomater i den snabba takt som erfordras för att tillgodose det omedelbara behovet, får jag framhålla nödvändigheten av, att ett dylikt temporärt hinder icke måtte medföra, att kiosker av denna anledning medgivas tillstånd till tobaksförsäljning

på utsträckt tid. Ett sådant hinder bör nämligen enligt min mening beaktas vid prövning av kioskinnehavares ansökan om tobaksförsäljning och understrykas i utskottets motivering.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 248 måtte besluta *dels* att fotografisk film icke måtte upptagas i det varusortiment för kiosk, som angives i 11 § 3 mom. 1) av lagen, *dels* att ett tredje alternativ beträffande sökande av »synnerliga skäl» enligt vad ovan angivits kommer i fråga, *dels* i övrigt beakta i motionen framförda synpunkter.

Stockholm den 25 maj 1948.

Erik Brandt.
